

Підсумовуючи можна зазначити, що дотримання вище зазначених стратегій подолання стресу допоможе студентам зберігати та покращувати своє ментальне здоров'я у різних кризових життєвих ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Толстов І. В. Стратегії копіngu – ефективний спосіб подолання стресу студентами в умовах воєнного стану / І. В. Толстов // Питання забезпечення якісної вищої освіти в Українському державному університеті залізничного транспорту в умовах воєнного стану : тези наук.-метод. конф. (29-30 листопада 2022 р.). - Харків : УкрДУЗТ, 2022. – С. 21-22.

2. Черніна С. М. Самостійні тренувальні заняття з фізичного виховання під час змішаного навчання / С. М. Черніна // Проблеми впровадження змішаного навчання в Українському державному університеті залізничного транспорту : тези наук.- метод. конф. кафедр ун-ту (25-26 листопада 2020 року). - Харків : УкрДУЗТ, 2020. – С. 89-90.

ТОЛСТОВ І.В., *к.філос.н., доцент*

Український державний університет залізничного транспорту

ДЕЙНЕКА В.В., *ст. викладач*

Харківський національний медичний університет

м. Харків, Україна

ЕТИКЕТ ЯК ФОРМА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Як ми переконуємось щодня, у сучасному світі проблеми національних відносин не тільки не згасають, але стають все більш гострими та актуальними (агресія росії проти України, арабо-ізраїльський конфлікт та ін.). Для того, щоб подолати ці та інші протиріччя між різними народами та налагодити міжкультурний діалог необхідно мати уявлення про культуру народу, специфічні правила його поведінки. Знання традиційної культури поведінки не тільки дасть нам можливість нормально спілкуватися з представниками інших національностей, а й навчить поважати чужі звичаї, якими дивними та безглуздими вони не здавалися бина перший погляд. Тому необхідно по-новому осмислити самі феномени спілкування та поведінки, чому сприяє знайомство з особливостями етикету того чи іншого народу.

Слова «етикет» та «етика» сприймаються як близькі за значенням. І це природно. До такого сприйняття підштовхує як подібність самих слів, так й тісний зв'язок цих понять. Однак насправді ці слова зблизилися порівняно пізно. Слово «етикет» запозичене з французької, а «етика» – з латині. Французьке слово *etiquette* має два значення: 1) «ярлик», «етикетка», «напис»; 2) «церемоніал»,

«етикет» – і в свою чергу запозичене з голландського *sticke* («кілок») та спочатку позначало кілочок, до якого прив'язувався папірець з назвою товару, пізніше – і сам папірець з написом. На основі значення «напис» розвинулося більш вузьке значення – «записка з позначенням послідовності протікання церемоніальних дій» і далі – «церемоніал» [1]. Ще на початку ХХ ст. слово «етикет» могло позначати «ярлик, який наклеюється на пляшки та обгортки товарів, з позначенням назви фірми, торговця та виробника», проте за цим значенням закріпилося слово «етикетка».

Зазвичай під етикетом розуміється «сукупність правил поведінки, що стосуються зовнішнього прояву ставлення до людей (поводження з оточуючими, форми звернень та привітань, поведінка в громадських місцях, манери та одяг)» [1].

Етикет завжди реалізується у спілкуванні, але не всяке спілкування є етикетом. Будемо вважати, що будь-який акт спілкування передбачає наявність щонайменше двох партнерів, які мають певний комунікативний статус. Під етикетом у разі ми розумітимемо сукупність спеціальних прийомів і рис поведінки, з допомогою яких відбувається виявлення, підтримання та обігравання комунікативних статусів партнерів зі спілкування. Він «... передбачає низку етикетних формул у кожній комунікативній ситуації: привітання, знайомства, прощання, вибачення, прохання, компліменту тощо» [2, с. 5]. Це робоче визначення потребує, однак, цілого ряду роз'яснень та доповнень. Поки ж зазначимо, що етикет має надзвичайно невизначений феноменологічний статус та може бути розглянутий як певна система знаків, як специфічна форма регуляції людського спілкування та як особлива форма поведінки.

З того, що етикетна ситуація завжди комунікативна, випливає її принципова діалогічність. Етикет завжди діалог, навіть у тому випадку, якщо учасники спілкування розділені простором та часом. Саме тому можна говорити, наприклад, про «епістолярний етикет» або «літературний етикет». За словами А. Савченко «виконання кожного правила завжди спрямоване на певного адресата та вимагає обов'язкової відповіді (хоч би в міру «помічено»). Етикетна поведінка зазвичай розрахована на двох адресатів – безпосереднього та дальнього («публіку»); у цьому сенсі його можна порівняти з діями акторів, орієнтованими одночасно на партнера та на зал» [3].

Комунікативні ролі учасників спілкування взаємно обумовлені; з одного боку, вони визначаються їхніми статевими-віковими та соціальними ролями, а з іншого – є функцією самої комунікації. Початку спілкування передують стадії орієнтації, коли кожен партнер вибирає свою тактику поведінки. Для того, щоб здійснити такий вибір, необхідно врахувати цілу низку параметрів

комунікативної ситуації, і насамперед співвідносити свій статус зі статусом партнера. Диференціюючими в оцінці комунікативних статусів виступають такі ознаки, як стать, вік, громадське становище, національна та конфесійна приналежність, родинні зв'язки чи їхня відсутність, ступінь знайомства та інше. У кожному даному випадку одні ознаки актуалізуються, а інші нейтралізуються. Відомо, що актуалізуються відмінності, а нейтралізуються збіги. Чим більше ознак, за якими учасники спілкування «не збігаються», тим більше ступінь етикетності ситуації та обов'язковість дотримання правил.

Отже, «етикет це загальноприйняті в тому чи іншому суспільстві, колі людей правила, норми поведінки, зокрема, і мовленнєвої (відповідно до розподілу соціальних ролей в офіційних і неофіційних ситуаціях спілкування), які, з одного боку, регулюють, з іншого – виявляють, демонструють відносини членів суспільства за приблизно такими аспектами: свій – чужий, вищий – нижчий (за рангом), старший – молодший, далекий – близький, знайомий – незнайомий і навіть приємний – неприємний» [3, с. 111]. Зрештою, всі актуальні для етикету протиставлення можуть бути представлені (згорнуті) у вигляді соціальної нерівності, бо для етикету важливий сам факт нерівності. Етикет насамперед і покликаний забезпечити спілкування нерівних (за тими чи іншими параметрами) партнерів. З цього погляду він є своєрідним «механізмом балансування» спілкування. Тому етикет – це компроміс, укладений на взаємоприйнятних умовах.

Рольова структура комунікативної ситуації у традиційній культурі має певну специфіку. По-перше, людина завжди веде себе з урахуванням того, що за нею спостерігають якісь вищі сили, причому і ритуал, і етикетна ситуація можуть бути організованими таким чином, щоб забезпечити безпосередню участь цих сил. У низці випадків один із партнерів виступає від імені Бога, померлих родичів, господарів іншого світу представником, яких він є.

По-друге, як партнер по комунікації може виступати не тільки людина, але й практично будь-який інший об'єкт, який набуває людських атрибутів в акті спілкування. Відбувається своєрідна «тотальна антропоморфізація» природи. Таким чином, правила етикету можуть дотримуватися не лише стосовно іншої людини, а й стосовно звіра, дерева, землі, а також духів предків, персонажів народної демонології тощо.

У результаті, етикет виявляється не просто набором правил поведінки, але глибоким та багатограним феноменом, що пронизує всі сфери людського життя. Він виступає важливим інструментом міжкультурної комунікації, допомагаючи людям різних культур та традицій знаходити спільну мову та розуміння.

Знання та повага до етикету різних національних та етнічних груп є ключовими елементами сучасного світу, де численні національні та культурні спільноти взаємодіють одна з одною. Етикет служить мостом, скорочуючи розрив між нами та «іншими», дозволяючи нам розуміти та поважати чужі звичаї та традиції, навіть якщо вони на перший погляд можуть здатися нам незрозумілими чи безглуздими.

Таким чином, етикет залишається актуальним та важливим інструментом для налагодження міжкультурного діалогу та подолання проблем національних відносин. Він нагадує нам, що в основі всіх взаємодій лежить повага та взаєморозуміння, і закликає нас прагнути гармонійних відносин між народами та культурами в сучасному, багатонаціональному світі.

Списоу використаних джерел

1. Білик Е.В. Сучасна енциклопедія етикету: 1000 правил і корисних порад. Донецьк: ТОВ ВКФ БАО, 2005.
2. Кузнецова Г.П. Мовленнєвий етикет у сфері соціальної культури та комунікації. URL: <http://repository.gnpu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/697/>
3. Савченко А. Етикетні правила – невід’ємна складова успішної комунікації. Мова. Суспільство. Журналістика: Збірник матеріалів і тез ХХ (ювілейної) міжнародної науково-практичної конференції з питань мовної політики в Україні, функціонування і розвитку української мови «Мова. Суспільство. Журналістика»(присвячується 180-річчю Університету). Київ. ВПЦ «Київський університет», 2014. 152 с.

ХАРЛАМОВА О.М., старший викладач

Український державний університет залізничного транспорту

м. Харків, Україна

МОВНІ ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО: ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ РІЗНИМИ МОВАМИ

У нашому все більш взаємопов’язаному світі інформаційне суспільство змінило спосіб спілкування та доступу до інформації. Цифрова ера запропонувала безпрецедентний доступ до великої кількості даних і знань. Проте ця трансформація породжує фундаментальне питання: як мова впливає на наш доступ до цього величезного моря інформації? Мовні права та доступ до інформації різними мовами стали центральними питаннями цифрової епохи. У цій статті досліджується важливість мовних прав, проблеми забезпечення справедливого доступу до інформації та зміна ролі технологій у подоланні мовних бар’єрів.